

Tisztelt Rektor Úr, Kancellár Asszony, Rektorhelyettes Úr, Dékánhelyettes Úr, Professor Asszony, Igazgató Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Menyhárt Gáspárra emlékezünk itt, a Belvárosi Temetőben, 81 évvel a halála és 11 évvel hamvainak szegedi elhelyezése után, a szegedi felsőoktatás 100. évében. A centenárium alkalmat ad arra, hogy végiggondoljuk az egyetem történetének nagy fordulatait, és megálljunk egy pillanatra – köszönetet mondani azért a munkáért, ami lehetővé tette, hogy a Szegedi Tudományegyetem 2021-ben a hazai felsőoktatás egyik bástyájaként, nemzetközi hírű, elismert intézményként szolgálja a tudományt.

Amikor egy egyetem történetét írjuk, a tudomány és az emberiség történetét foglaljuk össze, annak megtorpanásait és szárnyalásait. Büszkék vagyunk a fényes és sikeres időszakokra, fájjaljuk a hányattatásokat. A tudomány és így az egyetem története emberek története, akik képesek kifordítani sarkaiból – ha nem is a világot –, de a világnak azt a darabját, ami rájuk bízott. A tudósok között is vannak olyanok, akik nevüket nemcsak a tudomány történetébe írják be felfedezéseikkel, briliáns eljárásaikkal, előadásaikkal, tanulmányaikkal, de egy város, egy intézmény sorsát is befolyásolják. Ők azok, akik viharos időkben is megállnak a katedrán, sőt, ha kell, az előadótermeken kívül is példát adnak emberségből és tisztességből.

Menyhárt Gáspár a Szegedi Tudományegyetem és a hazai jogtudomány történetének nagy alakja. Olyan korban volt tudós és ember, amikor mindkettő fájdalmasan nehéz feladat volt. A Jog- és Államtudományi Kar dékánjaként részt vett az egyetem kolozsvári kimenekítésében. A budapesti száműzetésben sokszor egyeztetett Somogyi Szilveszterrel, Szeged polgármesterével az egyetem Szegedre költözéséről, majd első szegedi rektorként ő nyitotta meg az egyetemi évet 1921 októberében. Szokatlan volt akkoriban, hogy egy dékán több egymás utáni évben vezessen egy kart, Menyhárt professzor azonban többször is méltónak bizonyult erre a tisztségre. Karizmatikus vezető volt, aki a szükségből előnyt kovácsolt, aki nemcsak a kart, de az universitast volt képes újraépíteni és irányítani. Menyhárt Gáspár építő volt, aki nem falakat húzott és tetőt ácsolt, hanem annál fontosabbakat: az egyetem szellemi egységét őrizte.

Képzljük el, 1921-ben 42 évvel vagyunk a szinte mindent elpusztító nagy árvíz után! Szeged híres épületei még épphogy felépültek, a körutak és terek rendszere alig több mint egy generáció óta szervezi a szegediek mindennapjait. Még kilenc évet kell vámi a Dóm téri egyetemi épületek

elkészültéig. A város életébe hatalmas fordulatot hoz, hogy megérkezik ide az egyetem, professzorok, hallgatók.

Nekünk ma elképzelhetetlen ez a város egyetem nélkül, és elképzelhetetlen a világ a Szegedi Tudományegyetem nélkül. Pedig az 1910-es és 20-as évek fordulóján, Magyarországon nagyon erős hit kellett ahhoz, hogy négy egyetem felállításában, létezésében ne a háborút, úgy ahogy túlélte ország felesleges kiadásait, hanem a jövőt biztosító befektetést lássák. Menyhártnak erős volt a hite, és ez a hit talált új hazát az elűzött egyetemnek, ez nyitotta meg az egyetem szegedi történetét.

Miben hihetett Menyhárt Gáspár? Abban, hogy a kolozsvári professzorok hozzá magukkal azt a szellemiséget, ami túlél minden pusztítást: a tudomány szenvedélyes szeretetét, a tudós ember elhivatott becsületességét. Egész életében hitte ezt a folytonosságot, és így jellemezte: „Mi nem vagyunk most alapított új egyetem [...] Az egyetem egyéniségét keletkezése adja, a szellem, amely benne életre kel, és amelyet terjeszt: tanári kara, mely a tudományt sajátosan műveli és közvetíti: az ifjúság, mely légkörében nevelkedik s amelynek révén az egyetem szelleme az életbe átültetődik: múltja, hagyományai és haladásának iránya.”

A múlthoz, a jelenhez és a jövőhöz hozzátartozik az ifjúság és hozzá tartozik a professzorok öröksége. Ez a hagyomány néha számokban jelenik meg, pontot ér a nemzetközi rangsorokban, ahol kiszámolják, mennyi egy Nobel-díj, mennyit jelent egy jól jegyzett cikk, vagy szabadalom.

Az örökség, az iskolamentő professzorok hagyatéka azonban ennél is több. Tetteik beívódnak mindannyiunk közös történetébe, karaktert adnak az egyetemnek, meghatározzák szellemiségét. Szegeden ez az örökség az emelt fővel élni akarás, a hősies kötelességtudat és az egész embert követelő helytállás. Nemcsak a tantermekben, de mindenhol, ahol tenni lehet. Nem véletlen, hogy Szegeden alakult a MEFESZ, hogy az a Perbíró József professzor elnökölt 1956-ban az Auditorium Maximumban, aki a jogi kar tanszékvezetőjeként és dékánhelyettesként dolgozott letartóztatásáig. Az alapítók között ott találjuk Kiss Tamás és Lejtényi András joghallgatókat. Példaképek, akik maguk is példaképektől tanulták az emberi élet zsinórmértékét. Többek között Menyhárt Gáspártól. Az akadémikustól, dékántól, rektortól, akinek a magánjog szinte minden területére kiterjedt a munkássága. Az emberi méltóságot bölcsen tisztelő jogtudós munkái meghatározóak a magyar magánjog történetében. Kiváló tanár, akitől utolsó előadásán a legendák szerint virágokkal díszített tanteremben búcsúztak hallgatói és kollégái. Akit Csekey István dékán így méltatott: „Menyhárth Gáspár volt az, aki a

jelent összekötötte a múlttal. Ő volt, aki bölcs szavát mindig felemelte „a kolozsvári tradíció” nevében. 40 évi tudományos múlt és 28 évi tanári működés után halkán és előkelően távozol körünkből, mint ahogy egész életedet folytattad.”

A Szegedi Tudományegyetemen gondját viseljük a múltnak, és szeretettel őrizzük a példaképek emlékét. Tisztelettel rójuk le kegyeletünket Menyhárt Gáspár sírjánál. Ahogy 1939-ben köszöntötték: „Mintha róla fogalmazta volna meg a klasszikus római jogász a szólás-mondást: 'Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere'. Tisztességesen élni, mást nem bántani, mindenkinek megadni, ami őt illeti.”

Köszönöm, hogy meghallgattak.